

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра міжнародних економічних відносин

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної
роботи

доц. Пантелеймонов А.В.

“ _____ ” _____ 2018 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

ГЕОЕКОНОМІЧНА СТРАТЕГІЯ УКРАЇНИ

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

галузь знань 0302 Міжнародні відносини

спеціальність (напрямок) 6.030203 – Міжнародні економічні відносини

освітня програма Міжнародні економічні відносини

спеціалізація _____

вид дисципліни за вибором

факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

2018 / 2019 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету (інституту, центру)

“28” серпня 2018 року, протокол № 1

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин, заступник декана з навчальної роботи факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу Григорова-Беренда Лариса Іванівна

Програму схвалено на засіданні кафедри міжнародних економічних відносин

Протокол від “28” серпня 2018 року № 1

Завідувач кафедри міжнародних економічних відносин

(підпис)

Казакова Н.А.
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією
факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
назва факультету, для здобувачів вищої освіти якого викладається навчальна дисципліна

Протокол від “28” серпня 2018 року № 1

Голова методичної комісії факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

(підпис)

доц. Григорова-Беренда Л.І.

(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Геоелекономічна стратегія України» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки

бакалавра

(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

спеціальності (напрямку) 6.030203 – міжнародні економічні відносини

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Геоелекономічна стратегія України» є формування у студентів сучасного економічного мислення, визначення інтеграційних векторів розвитку й геоелекономічних пріоритетів України, потенційних партнерів у міжнародних об'єднаннях.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

Основними завданнями вивчення дисципліни «Геоелекономічна стратегія України» є:

- ✓ дослідження теоретичних засад й проблематики сучасної глобальної геоелекономіки;
- ✓ визначення геоелекономічних інтересів України на макро-рівні;
- ✓ аналіз стратегічних цілей України та сучасної національної зовнішньоекономічної макромоделі;
- ✓ визначення місця геостратегії у формуванні ділової поведінки суб'єктів українського бізнесу;
- ✓ розкриття механізму вибору геостратегії українського бізнесу за умов глобального економічного розвитку;
- ✓ дослідження експортно-імпоротної орієнтації України та аналіз її впливу на геоелекономічну стратегію українського бізнесу;
- ✓ виявлення складових національної економічної безпеки українського бізнесу в сучасній геоелекономічній моделі.

1.3. Кількість кредитів 3

1.4. Загальна кількість годин 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова / <u>за вибором</u>	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	4-й
Семестр	
8-й	8-й
Лекції	
24 год.	8 год.
Практичні, семінарські заняття	
12 год.	год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
54 год.	82 год.
Індивідуальні завдання	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

знати :

- теоретичні засади геоекономіки;
- економічну сутність сучасної стратегії розвитку держави;
- особливості та проблеми геополітичного позиціонування України та провідних держав/державних об'єднань світу в сучасному інформаційному вимірі міжнародних відносин;
- поняття та структуру міжнародної безпеки, зовнішньоекономічної безпеки країни;
- методику визначення стану зовнішньоекономічної безпеки країни;
- нове зовнішньополітичне позиціонування України у світі в умовах нестабільності глобальної системи безпеки

вміти :

- на основі компаративного аналізу, внутрішніх та зовнішніх передумов функціонування держави обирати найбільш ефективні стратегічні напрями її розвитку;
- аргументовано доводити важливість зміцнення економіки України шляхом забезпечення поступального суспільно-політичного й соціально-економічного розвитку, комплексного реформування системи забезпечення національної безпеки та створення ефективного сектору безпеки і оборони;
- обґрунтовувати геоекономічний вибір держави.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Геоекономічні системи в сучасному світі

Тема 1. Теоретичні основи геоекономіки

Засновники геоекономіки. Механізми функціонування геоекономіки. Основа американської геоекономіки - теорія «життєвих інтересів». Проблеми глобальної геоекономіки. Теорія багатовимірного комунікаційного простору. Геоекономічні аспекти регіоналізму. Геополітична і геоекономічна трансформація України. Геоекономічні війни. Кластери.

Тема 2. Становлення та розвиток геоекономічних систем

Суб'єкти геоекономічних систем. Геоекономічний потенціал держави. Геоекономічні аспекти лімології. Геоекономічний полюс і геоекономічний центр сили. Геоекономічний баланс сил. Геоекономічні аспекти регіоналізму. Український проект у геоекономіці.

Тема 3. Формування геополітичного простору світу

Основні етапи формування й еволюції європоцентристського світу. Ідея Європи. Гегемонія Заходу. Етапи колонізації та основні геополітичні гравці у світовому просторі. Чотири ери заокеанської експансії. Формування єдиного світового простору. Перетворення Сходу на активного суб'єкта світової спільноти. Теорія Четвертого світу.

Тема 4. Глобалізація соціальних і економічних процесів

Поняття глобалізації. Головні складові глобалізації. Зміна місця та ролі національної держави. Транснаціональний світ. Суперечка щодо наслідків глобалізації. Криза європоцентристського світу. Сумісність демократії з незахідними культурами. Експансія Східної Азії. Від біполярного до багатопольярного світового порядку. Протистояння США та Азіатсько-Тихоокеанського регіону.

Тема 5. Міжнародна безпека та конфлікти в міжнародних відносинах

Зміст поняття “безпека” і головні теоретичні підходи щодо її вивчення. Системи колективної безпеки. Основні характеристики Вестфальської системи. Від імперій до національних держав. Версальська система колективної безпеки. Ліга націй. Ялтинська система: зміст, принципи, настанови. Принцип суверенної рівності. Система балансу сили. Зміна середовища безпеки і нові глобальні загрози. Нові концепції безпеки. Поняття, типи і

функції конфлікту. Особливості міжнародних конфліктів в епоху холодної війни. Конфлікти і кризи. Особливості і функції конфлікту в біполярному світі. Війна як продовження політики у ядерну епоху. Можливості демократії щодо запобігання міжнародних конфліктів і воєн. Концепція “кінця історії” Ф. Фукуяма. Війна як соціальний інститут. Інформаційна сучасна війна. Дослідження конфліктів. Концепція “зіткнення цивілізацій” С. Хантінгтона. Особливості “конфліктів нової генерації”. Поняття і типи міжнародного співробітництва. “Велика шахівниця. Панування Америки та її геостратегічні імперативи” З. Бжезинського.

Розділ 2. Гоекономічна стратегія й зовнішньоекономічна безпека України

Тема 6. Геополітичний статус Української держави

Поняття геополітичного простору. Поняття геополітичного регіону. Характеристика геополітичного положення України. “Перехрестя” між Сходом та Заходом. Суперечки навколо геополітичного вибору України. Атлантичний вектор розвитку української політики. Головні геополітичні концепції Європи. Україна у сфері геополітичних інтересів Азії. Гетерогенність і мультикультурність українського соціуму.

Тема 7. Зовнішньоекономічна безпека України

Зовнішньоекономічна безпека: сутність та загрози. Теорія та практика оцінки зовнішньоекономічної безпеки країни. Методичні підходи до оцінки й діагностики зовнішньоекономічної безпеки країни.

Тема 8. Теоретичні основи економічної стратегії

Механізми ринкової саморегуляції і державна політика. Інституційні основи економічної стратегії. Особливості економічної стратегії в перехідних економіках. Вплив глобалізації на формування економічної стратегії держави. Принципи побудови ефективної економічної стратегії. Передумови й чинники ефективності економічної стратегії в нестабільній економіці. Економічна безпека як критерій ефективності економічної стратегії. Особливості стратегічних досліджень в економічній сфері.

Тема 9. Сучасні завдання економічної політики та механізми забезпечення ефективності економічної стратегії

Стратегія «Україна 2020». Завдання стратегії зростання та побудова передумов ефективності економічної стратегії. Грошово-кредитна стратегія, орієнтована на зростання. Бюджетно-податкова політика як інструмент економічного розвитку. Інвестиційна та інноваційна стратегія для України. Зовнішньоекономічна стратегія в умовах глобалізації. Соціальна стратегія і формування людського капіталу.

Тема 10. Динаміка політико-економічних інтересів та їх узгодження навколо реалізації економічної стратегії

Збалансовані взаємовідносини між державою і бізнесом як передумова ефективності економічної стратегії. Проблема побудови консенсусу навколо стратегії зростання.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
	го	л	п	лаб	інд	сп	о	л	п	лаб	інд	сп
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Гоекономічні системи в сучасному світі												
Разом за розділом 1	46	12	6			28	46	4				42
Розділ 2. Гоекономічна стратегія й зовнішньоекономічна безпека України												
Разом за розділом 2	44	12	6			26	44	4				40
Усього годин	90	24	12			54	90	8				82

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кіл-ть годин
1	Теми 1-2. Теоретичні основи геоекономіки. Становлення та розвиток геоекономічних систем	2
2	Теми 3-4. Формування геополітичного простору світу. Глобалізація соціальних і економічних процесів	2
3	Тема 5. Міжнародна безпека та конфлікти в міжнародних відносинах	2
4	Теми 6-7. Геополітичний статус Української держави. Зовнішньоекономічна безпека України	2
5	Тема 8. Теоретичні основи економічної стратегії	2
6	Теми 9-10. Сучасні завдання економічної політики та механізми забезпечення ефективності економічної стратегії. Динаміка політико-економічних інтересів та їх узгодження навколо реалізації економічної стратегії	2
	Разом	12

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кіл-ть годин	
		денна	заочна
1.	Тема 1. Теоретичні основи геоекономіки За допомогою рекомендованої літератури та лекційного матеріалу вивчити питання теми з метою підготовки до підсумкового семестрового контролю	6	8
2.	Тема 2. Становлення та розвиток геоекономічних систем Підготовка до семінарського заняття за темою.	6	8
3.	Тема 3. Формування геополітичного простору світу Підготовка до семінарського заняття за темою.	6	8
4.	Тема 4. Глобалізація соціальних і економічних процесів З метою підготовки до семінарського заняття та підсумкового семестрового контролю опрацювати лекційний матеріал та додаткову літературу за темою.	4	8
5.	Тема 5. Міжнародна безпека та конфлікти в міжнародних відносинах З метою підготовки до семінарського заняття повторити лекційний матеріал та опрацювати літературні джерела за темою	6	10
6.	Тема 6. Геополітичний статус Української держави Опрацювання додаткової рекомендованої літератури за темою з метою підготовки до підсумкового семестрового контролю	4	8
7.	Тема 7. Зовнішньоекономічна безпека України Опрацювання додаткової рекомендованої літератури за темою з метою підготовки до підсумкового семестрового контролю	6	8
8.	Тема 8. Теоретичні основи економічної стратегії Підготовка питань семінарського заняття й підсумкового семестрового контролю	6	8
9.	Тема 9. Сучасні завдання економічної політики та механізми забезпечення ефективності економічної стратегії Опрацювання теми за допомогою рекомендованих літературних та інтернет-джерел, даних міжнародних організацій з метою підготовки питань семінарського заняття та підсумкового семестрового контролю	6	8
10.	Тема 10. Динаміка політико-економічних інтересів та їх узгодження навколо реалізації економічної стратегії Опрацювання лекційного матеріалу, додаткової рекомендованої	4	8

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кіл-ть годин	
		денна	заочна
	літератури за темою з метою підготовки до підсумкового семестрового контролю		
	Разом	54	82

6. Індивідуальні завдання

Не передбачено навчальним планом

7. Методи контролю

При вивченні дисципліни «Геоекономічна стратегія України» застосовуються наступні методи контролю: усний, письмовий та тестовий. Контроль з дисципліни складається з поточного контролю, який проводиться у формі усного опитування або письмового експрес-контролю на семінарських заняттях та лекціях, у формі виступів студентів при обговоренні питань на семінарських заняттях, у формі тестування, тощо. Результати поточного контролю (поточна успішність) враховуються при визначенні підсумкової оцінки з дисципліни.

Засвоєння тем (поточний контроль) контролюється на семінарських та практичних заняттях відповідно до конкретних цілей, засвоєння змістових розділів (проміжний контроль) – на практичних та семінарських підсумкових заняттях.

Застосовуються такі засоби діагностики рівня підготовки студентів:

- тестові завдання;
- виконання творчих завдань.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та семінарських занять. Сума балів, які студент **денної** й **заочної** (дистанційної) форм навчання може набрати за поточними контролюми, дорівнює 60

Підсумковий контроль засвоєння матеріалу здійснюється на підсумкових заняттях, під час залікового заняття.

Оцінка успішності студента з дисципліни є рейтинговою і виставляється за 100-бальною шкалою з урахуванням оцінок засвоєння окремих розділів.

Семестровий підсумковий контроль з дисципліни є обов'язковою формою контролю навчальних досягнень студента. Він проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового заліку в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному програмою дисципліни «Геоекономічна стратегія України».

Сумарна оцінка за вивчення дисципліни розраховується як сума поточних оцінок та балів, отриманих за результатами підсумкового семестрового контролю. Загальна сума балів поточного і підсумкового семестрового контролю складає 100.

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення заліку. Загальна кількість балів за успішне виконання залікових завдань – 40.

Критерії оцінювання відповідей на заліку:

Час виконання – 40-60 хвилин

Теоретичне питання – 20 балів

Творче питання – 20 балів

За бажанням студент має можливість обрати тестову форму залікової роботи (завдання містить 20 тестових завдань: 2 бали за кожну вірну відповідь)

УВАГА! У разі використання заборонених джерел студент на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0).

8. Схема нарахування балів

Структура та складові підсумкової оцінки з дисципліни:

Вивчення тем – 30 балів (з них: активна робота на семінарських заняттях - 10 балів; виконання практичних завдань - 10 балів; поточний контроль - 10 балів)

Підсумковий контроль – 40 балів (з них: відповідь на теоретичне питання - 20 балів; творче питання - 20 балів **АБО** 20 тестових завдань – 40 балів)

Заохочувальні бали - підготовка до видання наукової статті за тематикою дисципліни «Геоекономічна стратегія України» – 10 балів

*Максимальні значення оцінювання діяльності студента
при вивченні навчальної дисципліни (денна форма навчання)*

Поточний контроль та самостійна робота										Разом	Залікова робота	Сума
Розділ 1			Розділ 2							60	40	100
T1	T2	...T5	T6	T7	T8	... T10						
60 (мінімум 30)												

T1, T2 ... T10 – теми розділів.

Студент допускається до підсумкового семестрового контролю, якщо за результатами поточного контролю він набрав **не менше 31** балу.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендована література

Основна література

1. Закон України “Про зовнішньоекономічну діяльність” //ВВР. – 1991. №29 (з подальшими змінами) (Сервер ВР України www.rada.gov.ua)
2. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020». (Схвалена Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015) // Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10>
3. Голиков А.П., Казакова Н.А. Стратегия регионального развития: европейский контекст: Монография – Х.: Экограф, 2008. – 180 с.
4. Голиков А.П., Казакова Н.А., Прав Ю.Г. Региональная политика и экономическое развитие: европейский контекст: Учебное пособие – Харьков: Экограф, 2009. – 240 с.
5. Голиков А.П. Економіка України: навч. посіб. / А.П. Голиков, Н.А. Казакова, О.А. Шуба. – К.: Знання, 2009. – 286 с.
6. Голиков А.П., Казакова Н.А., Шуба О.А. Економіка України: фактори виробництва, галузева структура, розміщення. Навчальний посібник (з грифом МОН України). – Київ: Знання. 2009. – 230 с.
7. Дергачев В. Геоэкономика : учебник для вузов / В. Дергачев. — К. : ВИРА-Р, 2002. — 512 с.
8. Економічна асоціація України з Європейським Союзом: монографія/ О.І.Шнирков, В.І.Муравйов, Р.О. Заблоцька та ін; за ред. О.І.Шниркова, В.І. Муравйова. – К: ВПЦ «Київський університет», 2015. – 415 с.
9. Жаліло Я.А. Економічна стратегія держави: теорія, методологія, практика : Монографія. - Київ: НІСД, 2003. - 368 с. Режим доступу: <http://politics.ellib.org.ua/pages-3981.html>
10. Кочетов Э.Г. Глобалистика как геоекономика, как реальность, как мироздание / Э.Г. Кочетов. — М. : ПРОГРЕСС — Ю, 2001. — 704 с.
11. Матюшенко І.Ю. Євроінтеграція України в системі міжнародної економічної інтеграції: навчальний посібник / І.Ю. Матюшенко, С.В. Беренда, В.В. Резніков. – Харків : Видавництво ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2015. – 495 с.
12. Міжнародні економічні відносини: підручник / за ред. А.П. Голикова, О.А. Довгаль. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015. – 464 с.
13. Онищенко І.Г. Основи етнодержавознавства : навч. посібник / І.Г. Онищенко. — К. : Вид-во Європ. ін-ту, 2004. — 168 с.
14. Поліщук Л. С. Економіка та зовнішньоекономічні зв'язки України: навчальний посібник / Л.С. Поліщук. – К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2013. – 271 с.

15. Рокоча В.В., Одягайло Б.М., Терехов В.І. Геоелекономика та глобальні стратегії українського бізнесу (антикризовий аспект): навчальний посібник. – К.: Університет економіки та права «КРОК», 2017. – 352 с. Режим доступу: http://library.krok.edu.ua/media/library/category/navchalni-posibniki/rokocha_0001.pdf
16. Тетчер М. Искусство управления государством. Стратегии для меняющегося мира / М. Тетчер. — М. : Альпина Паблицер, 2003. — 504 с.
17. Україна 2015: Національна стратегія розвитку. Економіка [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://uspishnaukraina.com.ua/strategy/60/273.html>
18. Хаустова В. Є., Григорова-Беренда Л. І. Оцінка та діагностика зовнішньоекономічної безпеки України: Монографія. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2013. – 192 с.

Допоміжна література

1. Вплив асиметрії умов членства України в СОТ на її зовнішню торгівлю з країнами ЄС і Митного союзу ЄвразЕС [Електронний ресурс] / М. О. Кизим, І. Ю. Матюшенко, С. В. Беренда, І. В. Ярошенко // Бізнес Інформ. - 2014. - № 4. - С. 8-19. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2014_4_2
2. Григорова-Беренда Л.І., Шолом А.С. Коррупция как торговый барьер: возможности ее устранения через механизмы в рамках системы ГАТТ/ВТО и вне их // Соціальна економіка. - 2016. - №1
3. Григорова-Беренда Л.І. Міжнародна торгівля: дистанційний курс. // Навчально-методична праця. - Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2016. - Режим доступу: <http://dist.karazin.ua/moodle/course/view.php?id=1244>
4. Григорова-Беренда Л.І. **Україна в системі світогосподарських зв'язків: дистанційний курс.** // Навчально-методична праця. - Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2017.
5. Григорова-Беренда Л.І., Носова К.В. Реалізація політики сприяння експорту СОТ до найменш розвинених країн: приклад Бангладеш //Матеріали ХІ науково-практичної конференції молодих вчених «Актуальні проблеми світового господарства і міжнародних економічних відносин» 25 березня 2016 року. - Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2016. – стор. 112-115.
6. Григорова-Беренда Л.І., Поліванцева А.С. Зовнішня торгівля України. //Матеріали Х науково-практичної конференції молодих вчених «Актуальні проблеми світового господарства і міжнародних економічних відносин» 3 квітня 2015 року. - Харків: ХНУ ім. Каразіна, 2015. – стор. 306-310.
7. Григорова-Беренда Л. И. Международная конкурентоспособность предприятий «макиладорас» в условиях функционирования НАФТА: опыт для Украины / Л. И. Григорова-Беренда // Бізнес Інформ.- № 9.- 2015.- С. 55-60.
8. Григорова-Беренда Л. І. Спряження торговельних режимів інтеграційних об'єднань ЄС та ЄвразЕС/СНД [Електронний ресурс] / Л. І. Григорова-Беренда // Ефективна економіка. – 2014. – № 3 . – Режим доступу до журналу: <http://www.economy.nayka.com.ua/>

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. www.bank.gov.ua - офіційний сайт НБУ
2. www.business.ua – сайт газети «Бізнес»
3. www.dengi-info.com – сайт інформаційно-аналітичної газети «Деньги»
4. www.iccu.org - офіційний сайт Міжнародної торгової палати в Україні
5. www.me.gov.ua – офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України
6. www.mfa.gov.ua – офіційний сайт МЗС України
7. www.minfin.gov.ua - офіційний сайт Міністерства фінансів України
8. www.rada.gov.ua – офіційний сайт ВР України
9. www.sfs.gov.ua - офіційний сайт Державної фіскальної служби України
10. www.ukrstat.gov.ua – офіційний сайт Державної служби статистики України
11. www.un.org/ru/development/progareas/trade.shtml - офіційний сайт ООН
12. www.un.org/russian/ga/uncitral - Комиссия Организации Объединенных Наций по праву международной торговли (ЮНСИТРАЛ)
13. www.worldbank.org – офіційний сайт Світового банку
14. www.wto.in.ua – сайт Україна й СОТ
15. www.wto.org – офіційний сайт СОТ